

О.А.Бачинська (Одеса), М.С.Кучерук (Одеса)

І ВСЕУКРАЇНЬСКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ, ПРИСВЯЧЕНА 600-РІЧЧЮ МІСТА «КОЧУБІЇВ – ХАДЖИБЕЙ – ОДЕСА»

Захід, приурочений до першої письмової згадки про місто Одесу (1415 р.), відбувся 29 травня 2015 р. в Одеському національному політехнічному університеті. Його організатором стала кафедра історії та етнографії України ОНПУ, а участь узяли провідні фахівці з різних міст нашої країни, у тому числі Києва, Одеси, Харкова, Черкаса, Миколаєва.

Відкрилося зібрання виголошенням привітань учасникам від директора Інституту історії України НАНУ академіка *В.А.Смоля* та від імені ректора ОНПУ д-ра техн. наук *Г.О.Оборського*, які зачитав проректор із наукової роботи *Д.В.Дмитришин*. У привітанні *В.А.Смоля*, зокрема, ішлося про необхідність вивчення історії такою, якою вона була насправді, встановлення достовірних фактів, розвінчування міфів, незважаючи на політиків, які часто переслідують інтереси поточного дня.

На пленарному засіданні було виголошено декілька доповідей. Так, співпраці вчених Одеси й академічного Інституту історії України свій виступ присвятив д-р іст. наук *О.П.Реєнт*, який відзначив, що це співробітництво відбувається вже впродовж 50 років у різних галузях історичної науки, у тому числі з історії Південної України. Доповідач наголосив, що дослідники з різних регіонів України беруть участь у редколегіях збірників «Інтелігенція і влада», «Чорноморська минувшина», «Південний Захід: Одесика», колективних монографіях «Україна у Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст.», «Історія українського козацтва», у роботі наукових осередків (Одеське товариство краєзнавців, відділ історії козацтва на Півдні України та ін.).

Д-р іст. наук *Т.Г.Гончарук* у доповіді «Будівлі османського Хаджибею (Одеси) 1760–1780-х рр.: за матеріалами опублікованих джерел» звернувся до наявних відомостей про житлові, військові й комунікаційні споруди міста. Дослідник проаналізував плани, схеми, карти й опубліковані тексти російського агента *І.Іслєньєва* (1766 р.), французьких інженерів *Лафітта-Клаве* (1784 р.), *Ф. де Волана* (1793 р.), листування графа *Г.Потьомкіна*, турецькі опубліковані документи. Частина цих джерел уперше ввійшла до збірника «Історія Хаджибея (Одеси) 1415–1795 рр. у документах» (Одеса, 2000 р.). Автор відзначив, що ці матеріали дають можливість стверджувати про важливість порту Хаджибей у торгових комунікаціях півдня України й Османської імперії, його стратегічне значення у воєнних змаганнях кінця ХVІІІ ст.

Аналіз перших писемних згадок про попередників Одеси (Кочубіїв – Хаджибей) зробив краєзнавець *О.Є.Степанченко*. Він зазначив важливість і достовірність повідомлення польського хроніста *Яна Длугоша* про цей населений пункт як торговельний пункт між Польським королівством і Візантією. Запропонував, на його думку, точну дату першої згадки про майбутню Одесу – 19 травня 1415 р.

Неоднозначно було сприйнято виголошені на пленарному засіданні доповіді д-ра іст. наук *І.В.Сапожнікова* («*Андре-Жозеф де Лафітт-Клаве у Хаджибей у 1784 р.*»), де вчений запропонував нові погляди на перебування французького інженера у цьому місті, та канд. іст. наук *О.О.Синявської* («*О.І.Маркевич про ювілей Одеси*»), в якій ішлося про суперечливість дня і дати відзначення ювілею в ХІХ ст.

Слід відзначити, що ще до початку роботи конференції вийшли друком матеріали доповідей учасників, де розглядалися питання, пов'язані з актуальними проблемами

розвитку Південної України, зокрема Одеси, у XVI–XXI ст., висвітлювалися роль і значення козацтва, різних етнічних груп, окремих діячів в історії міста.

У рамках конференції працювало три секції: «Історіографія та джерела з історії міста», «Питання суспільно-політичної й економічної історії міста», «Досягнення Одеси в галузі науки, техніка, освіти і культури». Із доповідями на них виступили д-р іст. наук *Г.І.Гончарук* («Монографічна Одесика в Одеському національному політехнічному університеті»), д-р іст. наук *О.А.Бачинська* («Одеса як центр османських переселенців на початку російсько-турецької війни 1806–1812 рр.»), д-р іст. наук *Н.М.Діанова* («Місце Покровської єдиновірської церкви в історії Одеси»), канд. іст. наук *О.В.Мельник* («Д.Г.Атлас і дослідження історії Хаджибею – Одеси у 1905–1917 рр.»), канд. іст. наук *А.І.Мисечко* («Олександр Болдирев як політичний аналітик»), канд. іст. наук *Л.В.Новікова* («Хаджибейська тематика у працях одеського історика А.О.Скальковського»), канд. іст. наук *А.В.Хромов* («Джерела з історії одеської міської поліції: фонди Державного архіву Одеської області»), канд. іст. наук *В.А.Савченко* («Конфедерація анархістських організацій України “Набат” в Одесі і радянська влада: початок боротьби (червень – липень 1919 р.)»), канд. іст. наук *О.Є.Музичко* («Грузини Південної України за доби Хаджибею (XVII–XVIII ст.)»), *О.О.Феденко* («Початок формування італійської громади Одеси: 1794–1810 рр.»), *О.І.Сорокіна* («Хаджибей – стихотворная повесть, написанная в 1829 году» як один з перших літературних творів про місто Хаджибей (Одесу)), *О.С.Амеліна* («Хаджибей – центр здобичницького промислу козаків»), *В.В.Паламарчук* («Походи козацьких ватаг на Кучубей (Одесу) у XVII ст.»).

У рамках конференції було презентовано емблему відзначення 600-річчя Одеси, розроблену одеськими художниками Анатолієм та Людмилою Кравченками (консультанти – д-р іст. наук Т.Гончарук і заслужений художник України С.Савченко).

Учасники конференція за результатами роботи наукового форуму ухвалили низку рекомендацій:

1. Місцевій владі, усім адміністративним структурам, навчальним закладам, творчим і громадським організаціям день традиційного святкування Одеси 2 вересня провести під гаслом 600-річчя легендарного міста.

2. Одеським міському голові та міській раді розпочати підготовку до спорудження у центрі міста пам'ятника (скульптурної композиції) представникам народів, які заснували, розбудовували, захищали й розвивали Одесу. Із цією метою до широкої дискусії про зміст і форму пам'ятника, до організації конкурсу на кращий його проект та вибір місця встановлення слід залучити творчі організації художників, архітекторів, скульпторів, будівельників, засоби масової інформації.

3. Дослідникам минувшини міста налагодити зв'язки з литовськими, польськими, турецькими істориками, які вивчають минуле своїх країн у XII–XIX ст., для координації зусиль у висвітленні названої проблеми. Одеським історикам важливо приступити до розгляду документів і матеріалів іноземних архівів.

Привітання академіка НАН України В.А.Смолія та напрацьовані конференцією рекомендації опубліковано в місцевих ЗМІ, а матеріали наукового заходу презентовано одеському міському голові.